

Рецензія на статтю

Діденко Л. В., Позднякової О. О. «ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ФІНАНСОВУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ»¹

У статті досліджено вплив міжнародних фінансових організацій на фінансову систему України. Автори виходять із того, що в умовах глобалізації економіки міжнародні фінансові організації є ключовим механізмом регулювання міжнародної валютно-фінансової системи та основним джерелом фінансової, технічної й аналітичної допомоги країнам на шляху до соціально-економічних перетворень. Розкрито вплив Світового банку, Міжнародного валютного фонду, Міжнародної фінансової корпорації та Європейського банку реконструкції та розвитку на фінансову систему України, систематизовано позитивні й негативні наслідки такої співпраці та окреслено пріоритетні завдання розвитку вітчизняної фінансової системи. Це робить дослідження значущим як для наукової спільноти, так і для фахівців, залучених до реалізації проєктів міжнародних фінансових організацій.

Актуальність теми. Тема має високу актуальність. Автори обґрунтовано наголошують, що вивчення ролі міжнародних фінансових організацій у контексті впливу на фінансову систему України, зокрема в умовах настання кризових явищ, є надзвичайно актуальним. Особливої ваги дослідженню надає теза про те, що співпраця з міжнародними фінансовими організаціями підвищує довіру інвесторів до країн-реципієнтів і водночас розв'язує проблему фінансування дефіциту державного бюджету за рахунок виходу на міжнародний ринок фінансових ресурсів. Слушним є і зауваження про те, що сучасний стан фінансової системи України свідчить

¹Діденко Л. В., Позднякова О. О. Вплив міжнародних фінансових організацій на фінансову систему України // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". – 2022. – №4. <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2022-4>

про відсутність системного підходу до формування та використання фінансових ресурсів практично в усіх сферах економіки, — саме тому умови, на яких надаються зовнішні ресурси, потребують окремого аналізу.

Аналіз матеріалів і методів. Джерельну базу дослідження становлять наукові праці українських авторів з проблематики фінансової системи та міжнародних фінансових організацій, нормативно-правові акти, а також офіційні ресурси Міжнародного валютного фонду, Світового банку, Європейського банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Національного банку та Міністерства фінансів України — загалом сімнадцять позицій. Опертя на первинні дані самих організацій-кредиторів заслуговує на схвалення, оскільки саме воно дало змогу побудувати ілюстративну частину роботи. Методологічною основою слугують аналіз наукових джерел і статистичних даних, порівняння, графічний метод та узагальнення.

Оцінка результатів дослідження. Найвагомим результатом є систематизація напрямів позитивного та негативного впливу міжнародних фінансових організацій на фінансову систему України, підкріплена статистичною ілюстрацією співпраці.

Теоретична частина містить зіставлення підходів до трактування фінансової системи — як компонента соціально-економічного розвитку, як сукупності фондів фінансових ресурсів у розпорядженні держави та як сукупності взаємопов’язаних сфер і ланок фінансових відносин разом із відповідною системою фінансових органів і установ. Автори доречно зазначають, що визначення фінансової системи не закріплене в законодавстві України, чим і пояснюється розбіжність наукових позицій. Логічно доповнює цей огляд схема структури фінансової системи України (рис. 1), у якій виокремлено державні фінанси, фінанси підприємницьких структур, централізовані та децентралізовані фонди, державний кредит,

страхові й резервні фонди, фінансовий ринок і фінанси домогосподарств у поєднанні з фінансовим законодавством та фінансовим апаратом.

Аналітична частина побудована на трьох рисунках. Рисунок 2 відображає структуру фінансування проєктів за кредиторами за 1993–2021 роки, де провідні позиції посідають Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Європейський банк реконструкції та розвитку і Європейський інвестиційний банк; рисунок 3 показує неоднорідну динаміку надходжень за 2019–2021 роки, а рисунок 4 — галузевий розподіл активних і закритих проєктів Світового банку в Україні, де найбільшу кількість зосереджено у сферах державного управління та енергетики і добувної промисловості. Цінним є пояснення причин коливань обсягів допомоги у 2020–2021 роках наслідками пандемії COVID-19, зокрема переорієнтацією проєктів на підвищення ефективності надання медичних послуг та покращення матеріально-технічної бази лікарень.

Найбільш придатною до практичного використання є подвійна систематизація впливу. До позитивних наслідків віднесено прискорення ринкової трансформації, фінансової стабілізації та інтеграції України до ЄС, відповідність умов кредитування пріоритетам соціально-економічного розвитку, сприяння залученню прямих іноземних інвестицій і мобілізації внутрішніх ресурсів, спрямування коштів на структурні перетворення замість фінансування поточних витрат, а також вимогу дотримання економічно обґрунтованих меж зовнішнього боргу. До негативних — загрозу фінансовій безпеці, перетворення фінансової системи на залежну від зовнішніх позик, зростання державного боргу, нав’язування єдиного сценарію реформування без урахування геополітичних, природно-кліматичних та етнічних особливостей. Таке двобічне подання є методично коректним і вигідно вирізняє роботу з-поміж публікацій, що обмежуються лише однією стороною питання.

Наукова новизна та практична цінність. Наукова новизна полягає в поєднанні оглядового аналізу підходів до трактування фінансової системи з емпіричною картиною співпраці України з окремими міжнародними фінансовими організаціями за майже тридцятирічний період. Практична цінність роботи виявляється в тому, що зведені дані про структуру та динаміку фінансування, а також перелік позитивних і негативних наслідків співпраці можуть бути використані під час підготовки аналітичних матеріалів щодо залучення зовнішніх ресурсів і в навчальному процесі з дисциплін «Міжнародні фінанси» та «Фінансова система України». Заслуговує на увагу і перелік пріоритетних завдань розвитку фінансової системи, зокрема щодо раціонального використання коштів, залучених за рахунок кредитів міжнародних фінансових організацій, та посилення контролю за цільовим використанням бюджетних коштів.

Зауваження та рекомендації. Варто відзначити кілька моментів, які потребують урахування під час доопрацювання статті та в подальших дослідженнях.

— **Структура статті не відповідає вимогам до наукової публікації.** У тексті не виокремлено рубрик постановки проблеми, аналізу останніх досліджень і публікацій, матеріалів і методів та висновків. Потребує уточнення й формулювання мети: зазначено, що метою дослідження є вплив міжнародних фінансових організацій на фінансову систему України, тоді як метою може бути дослідження такого впливу, а не сам вплив.

— **Числові дані потребують звіряння між собою.** У тексті зазначено, що Світовий банк надав Україні 58 кредитів на суму 12,83 млрд дол. США, і водночас — кредити на 15,19 млрд дол. США в межах 93 проєктів; окремо стверджується, що міжнародні фінансові організації реалізували понад 500 проєктів обсягом близько 13 млрд дол. США, що збігається з підсумком рис. 2 лише за сімома кредиторами.

Показник 92,96%, наведений як частка проєктів трьох провідних установ, за даними рис. 2 характеризує радше частку обсягів фінансування; розрахунок бажано навести.

- **Коментар до рисунка 3 частково не відповідає зображеним значенням.** Твердження про скорочення надходжень від Міжнародного банку реконструкції та розвитку до 8,07 млн дол. США у січні–вересні 2021 року не узгоджується з рисунком, де ця величина належить іншому кредиторіві, а показник МБРР за 2021 рік є іншим. Потребує редагування й речення про Європейський банк реконструкції та підписання нових угод, яке залишилося синтаксично незавершеним.
- **Джерела та підписи рисунків потребують уточнення.** Рисунок 1 позначено як складений автором із покликанням на джерело [4, с. 66], що фактично є відтворенням чужої схеми, — коректнішим є формулювання «складено на основі». Легенда рисунка 4 містить сім галузевих категорій, тоді як у коментарі до нього згадано транспорт, інформаційно-комунікаційні технології та соціальний захист, яких у легенді немає; це слід узгодити.
- **Аналіз обмежено описом і переліками.** У роботі не розраховано жодного відносного показника — частки кредитів міжнародних фінансових організацій у ВВП чи в структурі державного боргу, вартості обслуговування залучених ресурсів, показників освоєння коштів за проєктами. Через це висновок про переважно позитивний вплив залишається переважно декларативним і, крім того, вступає в суперечність із твердженням анотації про те, що допомога міжнародних організацій збільшує залежність України та перешкоджає зміні її фінансової політики. Ці позиції потрібно узгодити або пояснити умови, за яких переважає той чи той ефект.

- **Огляд літератури має формальний характер.** Названо дев'ять науковців без характеристики їхнього внеску, причому частину з них у подальшому викладі не задіяно; наукову прогалину, яку покликана заповнити стаття, не сформульовано. Доцільно показати, що саме залишилося недослідженим у наявних працях і як робота це доповнює.
- **Текст і блок References потребують ретельного редагування.** У статті трапляються неточні конструкції — «інвестиційних інвесторів», «нав'язування одноосого сценарію», «позитивно впливають на фінансову систему», «Дослідивши поняття науковців дійшли висновку», подвоєння в переліку «валютних, кредитних, валютних та інших відносин». Особливої уваги потребує транслітерований перелік літератури: прізвище одного з авторів передано як переклад загальноживаного слова, а в іншій позиції до назви статті приєднано сторонній символ. Такі помилки в блоці References ускладнюють ідентифікацію джерел у міжнародних базах даних.

Висновки. Стаття є оглядово-аналітичним дослідженням, яке узагальнює підходи до трактування фінансової системи, подає емпіричну картину співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями за 1992–2021 роки та систематизує позитивні й негативні наслідки цієї співпраці. Поставлену мету загалом досягнуто: вплив Світового банку, Міжнародного валютного фонду, Міжнародної фінансової корпорації та Європейського банку реконструкції та розвитку розкрито, пріоритетні завдання розвитку фінансової системи окреслено. Водночас звіряння числових даних, узгодження коментарів із рисунками та усунення суперечності між тезою анотації про зростання залежності й висновком про переважно позитивний вплив є необхідними перед публікацією. Урахування решти зауважень, насамперед щодо розрахунку відносних

показників, підвищило б доказовість висновків. За тематикою та проблематикою стаття відповідає профілю видання і становить інтерес для подальших досліджень.

Рецензент:

*незалежна дослідниця у сфері управління
організаційними змінами та
адміністративного лідерства*

Вікторія Сидорук